

Välfärd, klimat och ny ekonomisk politik

Reformisternas förväntningar på Socialdemokraternas skuggbudget inför 2024

Svensk välfärd, svensk ekonomi och svenska hushåll befinner sig i ett mycket allvarligt ekonomiskt läge. Skuggbudgeten är Socialdemokraternas chans att matcha den kraftfulla kritiken av nuvarande nedskärningar med egna reformer uttryckta i reda siffror – S-föreningen Reformisterna förväntar sig att vårt parti tar den chansen.

I denna skrift presenterar vi därför våra förväntningar på Socialdemokraternas skuggbudget inför 2024. Vi presenterar både förväntningar på reformer och förslag på hur dessa kan finansieras. Det reguljära reformutrymmet finns därför tillgängligt för satsningar på områden utöver dem som specificeras här.

Åtgärderna som föreslås har stöd i svensk och internationell forskning och ligger i linje med vad fackförbund och miljöorganisationer förespråkar.

Finansiering

Staka ut en egen väg i den ekonomiska politiken: Socialdemokratin kan inte lämna över finanspolitikens utformning till ett moderatstyrt finansdepartement. I en lågkonjunktur och med ett högt investeringsbehov är det rimligt att redan 2024 lånefinansiera infrastrukturprojekt och föreslå skatteförändringar som stärker välfärdens finansiering. Så kan tillräckliga summor frigöras till nödvändiga välfärds- och klimatsatsningar.

Reformer

Ett krispaket för skolan, vården och omsorgen i storleksordningen 42 miljarder i form av permanenta tillskott till kommunsektorn.

En offensiv satsning på en rättvis klimatomställning, motsvarande en förstärkning av klimat- och miljöbudgeten i storleksordningen 13,5 miljarder år 2024 och med sikte på en kraftfull ambitionshöjning mot mandatperiodens slut.

Reformförväntan:

Ett krispaket för skolan, vården och omsorgen ≈ 42 miljarder

2006–2019:

- Statsbidragen utgjorde i genomsnitt 4% av BNP och 17% av kommunsektorns utgifter.

2020–2022: (pandemin):

- Statsbidragen utgjorde 5% av BNP och 22% av kommunsektorns utgifter.

2023:

- Vad som krävs för att matcha kostnadsutvecklingen i kommunsektorn: Ökning med 29 miljarder jämfört med 2022 års nivå.
- Den SD-stödda högerbudgeten för 2023: 12 miljarder i ökade statsbidrag, alltså effektiv nedskärning på 17 miljarder jämfört med 2022 års nivå.
- Socialdemokraternas skuggbudget för 2023: 20 miljarder i ökade statsbidrag, alltså en effektiv nedskärning på 9 miljarder jämfört med 2022 års nivå.
- LO:s behovsuppskattning (från rapporten Välfärdsgapet 2022): 50 miljarder per år till 2026.

2024 och framåt:

- Stora underskott väntar i kommunerna: SKR:s ekonomirapport från maj 2023¹ varnar för minusresultat på 28 miljarder kronor 2024 om inga åtgärder vidtas. Ekonomistyrningsverket prognosticerar ett lånebehov i kommunsektorn på 53 miljarder.²
- Finansieringsgapet ökar: Tillskott på 42 miljarder krävs 2024 för att statsbidragen ska vara värda lika mycket som 2022.
- Prognosen för statsbidragens utveckling är negativ: "Sammantaget väntas de totala statsbidragen minska samtliga prognosår." – Vårändringsbudgeten 2023.

Reformisternas förväntning på skuggbudgeten: Att 2024 återgå till de nivåer på statlig välfärdsfinansiering som gällde under 2022. Summa: 42 miljarder kronor.

¹ SKR (2023) Ekonomirapporten maj 2023

<https://skr.se/download/18.350b880c187eac0496278173/1684159558887/Ekonomirapporten-maj-2023.pdf>

² Ekonomistyrningsverket (2023) Prognos för statens budget och de offentliga finanserna.

<https://www.esv.se/utfall-och-prognos/prognoser/2023/juni-2023/#:~:text=J%C3%A4mf%C3%B6rt%20med%20f%C3%B6reg%C3%A5ende%20prognos%20r%C3%A4knar,konsumtion%20och%20investeringarna%20som%20h%C3%B6jts>

Reformförväntan:

En klimatbudget som erkänner klimatutmaningen \approx 13,5 miljarder

2014–2022:

- Den globala uppvärmningen passerar en grad. Parisavtalet sluts och förnybar energi blir ekonomiskt konkurrenskraftig.
- I Sverige inleder S-ledda regeringen en förstärkning av klimat- och miljöbudgeten, motsvarande en dubbling som andel av BNP. Sveriges utsläpp minskar i snabbare takt, dock ännu otillräckligt för att nå klimatmålen.

2023:

- Den globala uppvärmningen passerar under sommarmånaderna 1,5 grader.
- I EU antas det historiska klimatpaketet Fit for 55. I USA beslutar Biden-administrationen om enorma satsningar på en grön omställning.
- Klimatkrisen, Fit for 55 och omvärldens steg mot en grön omställning ställer höjda krav på Sverige. Detta kräver stärkta budgetmedel.

2024 och framåt:

- Den SD-stödda högerregeringen kapar 2024 klimat- och miljöbudgeten med 40% i kronor jämfört med 2022 – mer än en halvering i värde med hänsyn till inflationen.
- Under kommande år kommer förändringarna att leda till kraftigt höjda utsläpp. Enligt Klimatpolitiska rådet har svensk klimatpolitik tappat styrfarten. Inte ens regeringens egna beräkningar antyder att det är möjligt att nå klimatmålen 2030. Samtidigt varnar Naturvårdsverket för att också det bredare miljöarbetet går i fel riktning.³

Reformisternas förväntning på skuggbudgeten: Att 2024 återställa klimat- och miljöbudgeten till 2022 års nivå med sikte på fortsatt höjning 2025–26. Summa: 13,5 miljarder.⁴

³ Naturvårdsverket (2023). Fördjupad utvärdering av Sveriges miljömål 2023.

<https://www.naturvardsverket.se/publikationer/7000/978-91-620-7088-5/>

⁴ Detta kan exempelvis omfatta: (1) Stöd till energieffektivisering av bostadsbestånd, (2) Produktionsstöd till inhemsk produktion av biodrivmedel, (3) Reformerat reseavdrag, (4) Återinförd klimatbilsbonus med maxtak, skrotningspremie för äldre fossildrivna bilar, (5) Statsbidrag till utbyggd kollektivtrafik och spårbundna transporter, (6) Driftsstöd till koldioxidinfångning och lagring, (7) Ersättning till skogsägare för ökade kolsänkor och biologisk mångfald i skogsmark, (8) Återställning av våtmark, återupprättande av naturvårdsarbete enligt 2022 års budget

Finansieringsförslag:

En egen finanspolitik för en investeringsdriven återhämtning upp till 23 miljarder

En trovärdig kritik av samhällsproblemen kräver reformer och seriösa förslag på hur dessa ska finansieras. Socialdemokraterna behöver lyfta en egen finanspolitisk strategi för att hantera inflation och lågkonjunktur:

- Socialdemokraterna bör inte göra som 2023 och föra en finanspolitik med lika stora överskott som ett moderatstyrt finansdepartement.
- Svensk BNP utvecklas långsammast i EU och dagens finanspolitiska ramverk tillåter större satsningar än vad som görs.
- Socialdemokraternas riktlinjer från kongressen 2021 är tydliga med att staten bör kunna låna till infrastrukturinvesteringar.
- Dagens inflation bekämpas med investeringar, inte åtstramningar i välfärds- och klimatpolitiken: Breda nedskärningar i statsbudgeten leder till sämre tillväxt nu och på sikt och minskar Sveriges chans att långsiktigt minska inflationstrycket.
- LO, Klimatpolitiska rådet, Nationell samordnare Agenda 2030, svensk och internationell forskning samt svenska industri- och näringslivsaktörer ger nu stöd för en mer offensiv ekonomisk politik. Även Finanspolitiska rådet och Svenskt Näringsliv har rört sig i frågan.

Reformisternas förslag för skuggbudgeten: Genom att lånefinansiera investeringar kan pengar frigöras till välfärds- och klimatsatsningar. Summa: upp till 23 miljarder⁵. Det skulle innebära att bland annat dessa investeringar lånefinansieras 2024:

- Järnväg i Västsvenska paketet
- Nytt signalsystem på Malmbanan
- Södertälje sluss
- Dubbelspår, tunnel och resecentrum i Varberg
- Nytt dubbelspår Järna-Linköping
- Ökad kapacitet på Mäljarbanan
- Mäljarbanan Tomtebodav-Kallhäll

⁵ Prognos i höstbudgeten 22/23 för anslag 1:1 (Utveckling av statens transportinfrastruktur) inom utgiftsområde 22.

Finansieringsförslag:

En egen skattepolitik som bär en ambitiös välfärdsstat upp till 50 miljarder

I dagens ekonomiska läge räcker det inte att avvisa högerregeringens skattesänkningar: Socialdemokraterna behöver egna finansieringsförslag och koppla dessa till populära reformer:

- Skulle Sverige ha samma skattekvot 2024 som år 2000 hade staten haft nästan 500 miljarder mer att röra sig med.
- Att ta in skatt för att finansiera reformer med låg inflationseffekt, till exempel satsningar på välfärden, har en nettodämpande effekt på inflationen.
- Riktlinjerna pekar ut "en modernisering av kapitalbeskattningen" som särskilt prioriterad och det bör reflekteras i den socialdemokratiska skuggbudgetens förslag inför 2024.
- I ett svårt ekonomiskt läge har Sverige inte råd med ineffektiva skattebidrag. Det finns utrymme att minska utgifterna genom att omprioritera bland skattereduktioner.

Reformisternas förslag för skuggbudgeten: Genom att höja skatter och skära ned bland skatteutgifter kan pengar frigöras till välfärds- och klimatsatsningar: upp till 50 miljarder

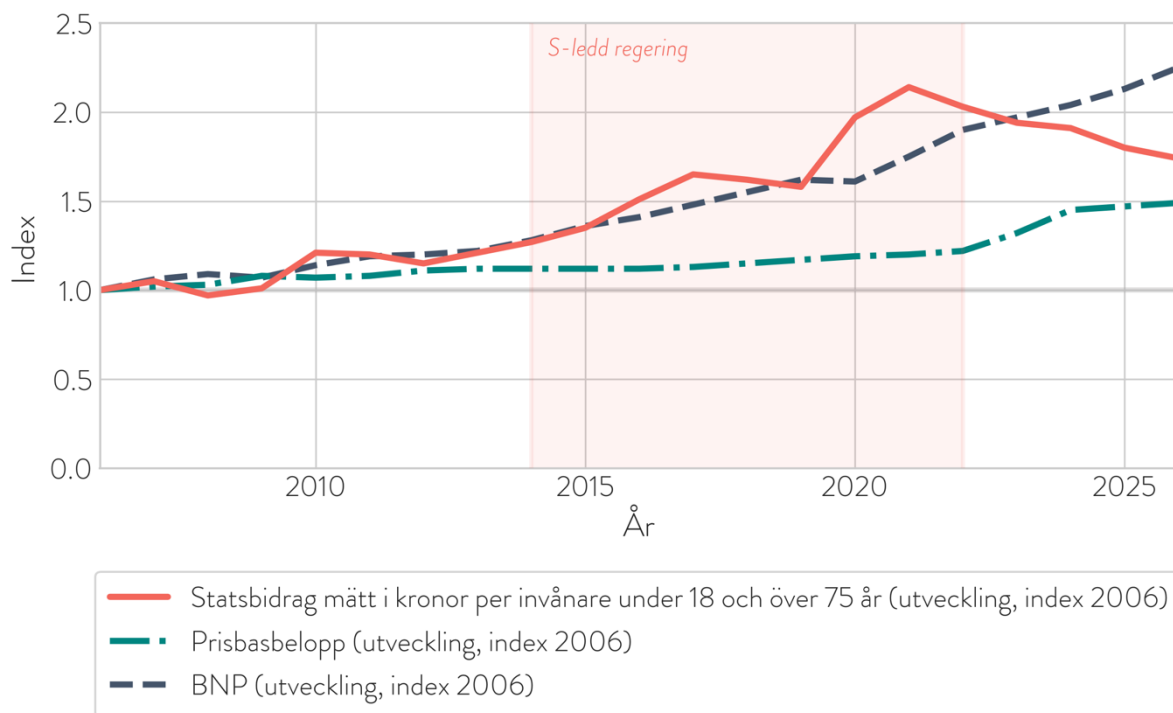
Exempel på skatteförändringar med tillräckligt beredningsunderlag:

- Skärpta 3:12 regler: 5–12 miljarder
- Avskaffa RUT: 7,8 miljarder
- Styr om ROT-avdraget helt till energieffektivisering: 5–8 miljarder
- Normal kapitalskatt på tillgångar i ISK och KF-konton över 1,5 miljoner: 5–8 miljarder
- Höjd kapitalvinstskatt på bostadsförsäljning till 25%: 4 miljarder
- Avskaffa sänkta arbetsgivaravgifter för minderåriga samt FoU-anställda: 4 miljarder
- Dubblad fastighetsavgift för mycket högt taxerade bostäder: 2–3 miljarder
- Normal kapitalskatt på utdelning från onoterade aktier: 2,7 miljarder

Figurbilaga

Utveckling av statsbidrag till kommuner och regioner

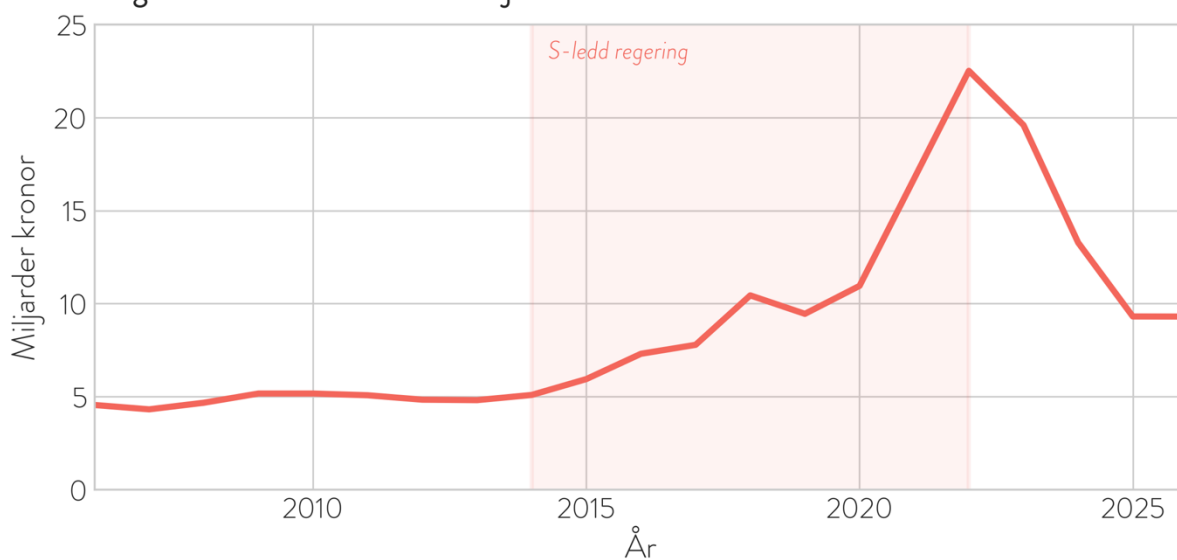
Jämförelse med BNP och inflation

Figur 1. Utveckling av statsbidrag till kommuner och regioner

Utveckling av anslag

Utgiftsområde 20: Allmän miljö- och naturvård

Figur 2. Utveckling av anslag till Utgiftsområde 20: Allmän miljö- och naturvård